

Kommunikáció és erdőpedagógia a gyakorlatban

Felsővezetői szakmai vélemények, elvárások

(Communication and Forest Pedagogy in Practice
Professional Opinions and Expectations of Senior Management)

VARGA RITA^{*1} – HORVÁTH TAMÁS²

Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar

¹ Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola

² Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézet

Kivonat

A szakszerű, a mindenki számára jól érthető, az adott korosztálynak megfelelő szóbeli és írásbeli kommunikáció az utóbbi években alapvető elvárás az erdészeti szakemberek felé. Végzettségtől és beosztástól függetlenül több a találkozási pont a szakemberek és a társadalom között, hiszen szakmánk egyre nyitottabb, és az utóbbi években nagy hangsúlyt fektet arra, hogy megmutathassa az erdőgazdálkodó céljait, feladatait.

Kutatásunk célja az erdőgazdálkodói szakmai oldal tapasztalatainak vizsgálata az erdészeti kommunikáció és az erdőpedagógia témaköreiben. Három célcsoportnál végeztünk kérdőíves vizsgálatokat, a felsővezetők, a tő melletti szakemberek és az erdészeti szakmai képzésekben részt vevő egyetemi hallgatók és középiskolai tanulók körében.

Jelen tanulmány a felsővezetői körben végzett vizsgálatok eredményeit, összefüggéseit tárgyalja.

Kulcsszavak: erdőpedagógia, szakmai kommunikáció, erdészeti szakképzés

Abstract

Professional, clear and age-appropriate verbal and written communication has become a key requirement for foresters in recent years. Regardless of the level of education or position, there has been an increase in the number of encounters between professionals and society, as our profession has become more and more open and has in recent years placed great emphasis on communicating the aims and tasks of forest managers.

The aim of our research is to investigate the experiences of the professional side of forest managers in the fields of forest communication and forest pedagogy. We conducted questionnaire surveys with three target groups- senior managers, professionals working alongside the forest, and university students and secondary school students enrolled in forestry professional training courses.

The present paper discusses the results and context of the surveys among senior managers.

Keywords: forest pedagogy, professional communication, forestry education

* Varga.Rita@rothszki.hu

1. Bevezetés

Több mint 2 millió hektár erdőt kezelnek az állami és magán szektor szakemberei, ami 412,5 millió m³ becsült élőfakészlettel rendelkezik, hazánk területének 22,3%-át teszi ki (Agrárminisztérium 2024). Gazdasági, védelmi és közjóléti rendeltetésű erdők egyaránt tartoznak ide, de ami közös bennük, hogy a társadalom egészének nyújtanak térítésmentesen kikapcsolódást, friss levegőt, sportolási, rekreációs lehetőséget. Ez a becslések szerint 40-50 millió látogatót tesz ki évente (Agrárminisztérium 2024, URL-1), a túrázók erdei rekreációjának becsült értéke pedig évente 101,7 millió euró (Széchy – Szerényi 2023; URL-2).

A fenti adatokról viszonylag kevés szó esik, hiszen az erdő elsősorban a legösszetettebb szárazföldi ökoszisztéma, a maga sokszínűségében, összetettségében kiemelt szerepet játszik mindennapi életünkben, a klímaváltozás következményeinek mérséklésében.

Az erdőtörvény az alábbiakat írja elő (URL-3):

„A fenntartható erdőgazdálkodás során – kiemelten az állam 100%-os tulajdonában álló erdők esetében – a fenntartható használat követelményeinek megfelelően az erdei haszonvételek gyakorlása során törekedni kell az olyan módszerek alkalmazására, amelyek biztosítják, hogy az erdő megőrizze biológiai sokféleségét, természetességét vagy természetszerűségét, termőképességét, felújuló képességét, életképességét, továbbá megfeleljen a társadalmi igényekkel összhangban levő védelmi, közjóléti és gazdasági követelményeknek, betöltse természet- és környezetvédelmi, közjóléti (egészségügyi, szociális, turisztikai, valamint oktatási és kutatási) célokat szolgáló szerepét, és az erdővagyonnal való gazdálkodás lehetőségei a jövő nemzedékei számára is fennmaradjanak.” (2009. évi XXXVII. törvény)

A törvény előírásai kötelező érvényűek a gazdálkodók számára, de mit tanulnak az erdőről, erdőgazdálkodásról a közoktatás szereplői? Az ágazatról szerzett információk első belépési helye a fiatal korosztály számára, az itt szerzett információk nagy mértékben meghatározzák a szakmával kapcsolatos attitűdöt.

A tankönyveket Kojanitz-féle tankönyvelemzési módszer segítségével vizsgáltuk, amely kvantitatív módon elemmez. Nem a tankönyvek használhatóságának vizsgálata volt a cél, hanem az erdőgazdálkodáshoz köthető kifejezések gyakoriságát tekintettük át. Figyelembe véve, hogy a 2024/2025-ös tanévben a tankötelezettség 16 év, így az Oktatási Hivatal által ajánlott tankönyveket tekintettük át a tankötelezettségig bezárólag 1–10. évfolyamon.

A 2024/2025-ös tanév során az általános iskolák kerettantervében 1–2. osztályban nincs semmilyen környezettel kapcsolatos tantárgy, 3–4. osztályban környezetismeretet, 5–6. osztályban természettudományt, 7–8. osztályban biológia tantárgyat tanulnak. A gimnáziumokban 9–10. évfolyamon biológiát tanulnak a tanulók, (a későbbi évfolyamokon már nincs biológia), a szakképzésben komplex természettudományokon belül tanulhatnak biológiát (URL-4).

A vizsgálat során három kifejezésre kerestünk rá: *erdő*, *erdőgazdálkodás*, *erdész*. Az erdő mint élőhely először a 4. osztályban kerül elő, majd a 6. osztályban köszön vissza újra. A felső tagozatban 1-1 évfolyamon 2-2 tankönyv is használható, így itt mindkét könyv adatait láthatjuk. 7–8. osztályban fellelhető a 7. osztályos természetismeret, a 7–8. osztályos biológia és a 8. osztályos biológia könyv is. A középiskolai tankönyvek esetén választható olyan tankönyv, amely Szerény Gábor munkája – ez egykötetes –, valamint a Baranyi József és Veres Gábor szerzőpáros által írt tankönyv, amely két részes.

Az 1. táblázatban összefoglaltuk a tapasztalatokat:

1. táblázat: Az erdő, erdőgazdálkodás, erdész kifejezések megjelenése a közoktatás 1–8. osztályaiban használt környezet- és természetismeret, valamint biológia tankönyvekben

Évfolyam	Nettó oldalszám	Erdő	Erdő-gazdálkodás	Erdész	Megjegyzés
3.	77	5	0	1	mesékben, versekben
4.	79	15	0	0	2 fejezet, összesen 7 oldal
5/1.	144	10	0	1	
5/2.	203	13	0	0	
6/1.	144	282	5	4	1 fejezet, 21 oldal
6/2.	209	145	0	0	1 fejezet, 39 oldal
7.	279	144	1	0	
7-8.	241	263	0	0	
8.	265	196	0	1	
9-10./1.	282	37	0	0	
9-10./2.	314	224	4	0	
9-10. Sz. G.	299	196	1	0	
Összesen	2536	1530	10	7	

Megjegyzés: A nettó oldalszámok adatai az egyes tankönyvek tartalomjegyzék és mellékletek nélküli terjedelme.
Sz. G. – Szerény Gábor egykötetes tankönyve

A tankönyvek áttekintése során egyértelműen az erdő ökológiai szerepe jelenik meg, a gazdálkodás legtöbbször semleges környezetben, kivéve a 7. osztályos tankönyvet, ahol negatív előjellel kerül elő. Sajnálatos módon több esetben is előfordul, hogy a tankönyv a negatív attitűdökön túl szakmai hibákat is tartalmaz. Ennek alátámasztásaként idéznénk a 6. osztályos természetismeret könyvből néhány erdőgazdálkodással kapcsolatos mondatot.

„Hazánk területének nagy részét valamikor erdők borították, mára azonban körülbelül csak 23%-án található meg. Már a középkorban elkezdődött az erdők irtása, mert kellett a hely a mezőgazdasági területek számára. Az erdőirtás a későbbi korokban a települések növekedésével és az iparosítással felgyorsult. Az erdők gondozása, tervszerű védelme, öfenntartó képességének megőrzése ma már az erdőgazdaságok alapvető feladata. Az erdők hasznosítását tekintve megkülönböztetnek gazdasági és közjóléti erdőket. Ez utóbbiak az emberek számára pihenést, felüdülést nyújtó helyek.”

(Angyal 2021. 96.p)

Az erdőgazdálkodás negatív előjelű megjelenése a köztudatban nem újkeletű. Az erdészek az ifjúság környezeti nevelésében szerettek volna aktív részt vállalni, ezért első lépésként az Országos Erdészeti Egyesület berkein belül 1996-ban megalakult az Erdészeti Erdei Iskolák Szakosztálya. (URL-5)

A szakosztály, valamint az Egyesület egésze az utóbbi években rengeteg új programot indít, hogy egyre szélesebb körben tudja az erdőt, az erdőgazdálkodást behozni a köztudatba. 1997-ben indult útjára az Erdők Hete rendezvénysorozat, elkezdődtek az erdészeti erdei iskola foglalkozások, majd 2018-ban és 2019-ben Erdővarázs néven családi napokat szerveztek Budapesten. Sajnos ennek a sikeres programnak a Covid beköszöntével vége szakadt, viszont rengeteg új kapcsolódási pontot találtak szakembereink.

Az Egyesület koordinálásában elindult az Erdei vándor program, amely 1 hetes vándortáborokat hirdet 5–12. évfolyamos tanulók számára. A vándortáborok útvonalainak működtetését az erdőgazdaságok végzik, a csoportokat akkreditált vándortábor-vezető képzést végzett pedagógusok vezetik. Elindult az „Iskolában az erdő”, „Hátizsákban az erdő”, „Erdői Iránytű

Program”, melyekhez mind szükség van jól képzett szakemberekre, akik a szakmai ismeretek mellett pedagógiai tudással is fel vannak vértézve.

Az erdőpedagógia az erdő mint életközösség megismertetése, az erdő- és vadgazdálkodás jelentőségének tudatosítása, az erdész mint kompetens szakember elismertetése mellett a fenntarthatóságra nevelés egyik eszköze is. Az erdőt tanulási helyszíneként használja, és célja, hogy a jövő nemzedék tapasztalati úton szerezzen mélyen rögzülő, hiteles, pozitív információkat az erdőgazdálkodási szakmai tevékenységekről, a természet értékei iránt elkötelezett erdész szakemberekről.

A hazai erdészeti gyakorlatban az erdőpedagógia, és az erdészeti kommunikáció egyre nagyobb szerepet kap. Ahhoz, hogy a különböző szintű szakmai képzésekből kikerülő tanulók/hallgatók naprakész tudással és a szakma elvárásának megfelelő kompetenciákkal rendelkezzenek, a tananyagoknak megfelelő arányban tartalmazniuk kell az ezt támogató témaköröket.

Jelen kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a munkaadói oldal tapasztalatai szerint a képzésekből kikerülő közép- és felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező fiatalok milyen arányban rendelkeznek erdőpedagógiai feladatok elvégzésére is alkalmas kompetenciákkal, valamint hol vannak esetlegesen hiányosságok a képzésekben.

2. Kutatási előzmények

A 2019. évi LXXX. törvény a szakképzés feladatát az alábbiakban határozza meg: (URL-6)

„A szakképzés feladata a korszerű szakmai ismeretek megszerzésére való felkészítés, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek fejlesztése és a gazdaság versenyképességének erősítése az ahhoz szükséges szakemberek képzésén keresztül. A szakképzés és a felsőoktatás az oktatási rendszer egymásra épülő, szerves részei.”

A szakmai képzés zömében a regionális Agrárszakképzési Centrumokhoz (ASzC) tartozó Szakképző Iskolákban (SZKI) történik, de egyházi és egyéb intézményi keretek között is megtalálható. Jelenlegi rendszerét az alábbiakban mutatjuk be: (URL-7)

- Erdőművelő fakitermelő (érettségi nélkül) képzés 7 helyszínen
 - Alföldi ASzC Bedő Albert Erdészeti Technikum, SZKI és Kollégium, Ásotthalom;
 - Déli ASzC Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, SZKI és Kollégium, Szőcsénypuszta;
 - Északi ASzC Mátra Erdészeti Technikum, SZKI és Kollégium, Mátrafüred;
 - Kisalföldi ASzC Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Technikum SZKI és Kollégium, Szombathely;
 - Közép-magyarországi ASzC Dr. Szepesi László Mezőgazdasági Technikum, SZKI és Kollégium, Piliscsaba;
 - Pécsi Református Kollégium Technikuma és Szakképző Iskolája, Sellye;
 - Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium Jászapáti Tagintézmény;
- Erdésztechnikus képzés 14 helyszínen
 - Alföldi ASzC Bársony István Mezőgazdasági Technikum, SZKI és Kollégium, Csongrád;
 - Alföldi ASzC Bedő Albert Erdészeti Technikum SZKI és Kollégium Ásotthalom;
 - Alföldi ASzC Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum SZKI és Kollégium, Gyomaendrőd;
 - Alföldi ASzC Kiss Ferenc Erdészeti Technikum, Szeged;

- Déli ASzC Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, SZKI és Kollégium, Somogyzsitfa;
- Északi ASzC Mátra Erdészeti Technikum, SZKI és Kollégium, Mátrafüred;
- Gál Ferenc Egyetem, Technikum SZKI, Gimnázium és Kollégium, Békés
- Kaposvári SzC Dráva Völgye Technikum és Gimnázium, Barcs;
- Kisalföldi ASzC Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Technikum SZKI és Kollégium, Szombathely;
- Kisalföldi ASzC Roth Gyula Erdészeti Technikum, SZKI és Kollégium, Sopron;
- Közép-magyarországi ASzC Dr. Szepesi László Mezőgazdasági Technikum, SZKI és Kollégium, Piliscsaba;
- Mezőhegyesi Technikum, SZKI és Kollégium, Mezőhegyes;
- Pécsi Református Kollégium, Technikuma és Szakképző Iskolája, Sellye;
- Szent József Katolikus Elektronikai Technikum, Gimnázium és Kollégium Jászapáti Tagintézmény.
- Erdőmérnök képzés 1 helyszínen
 - Soproni Egyetem

Az elmúlt majdnem három évtizedben a szakképzés több változtatást is megért. Kutatásunk szempontjából az erdősztechnikus és az erdőmérnök képzés változásai relevánsak, itt is elsősorban a képzés kimeneti követelményeit, valamint a vizsgarendszer változásait gyűjtöttük össze. Ahogy az *1. mellékletben* részletesen látható, 2000–2024 között a szakképzési idő több alkalommal változott (5 év, majd 4+2, végül jelenleg 4+1 év) és ezzel párhuzamosan változtak a vizsga előírásai is. Kezdetben három részből (írásbeli, szóbeli, gyakorlati) állt a vizsga, ezt a 10 modulból álló vizsga követte, amit a komplex vizsga váltott fel. Jelenleg egy interaktív központi vizsgarész, valamint egy projektfeladat alkotja a vizsgát. A végzettség nevek is változtak erdősztechnikus, majd erdő- és vadgazdálkodási technikus, majd újra erdősztechnikus, illetve 2022 szeptemberétől beindult az okleveles erdősztechnikus képzés is.

Az erdőmérnök képzés 2000 óta ismét 5 éves osztatlan formában történik (csak rövid ideig működött bolognai rendszerben), átalakulása most is tart. 2022-től új, gyakorlatcentrikus mintaterveket vezettek be. Legnagyobb változást a vizsgarendszerben 2023-ban vezették be, mely szerint a záróvizsga során egy előzetesen elkészítendő portfólió, majd ennek terepi prezentálása alkotja a vizsgát kiegészítve az általános erdőgazdálkodási kérdésekkel (URL-8).

3. Alkalmazott módszerek

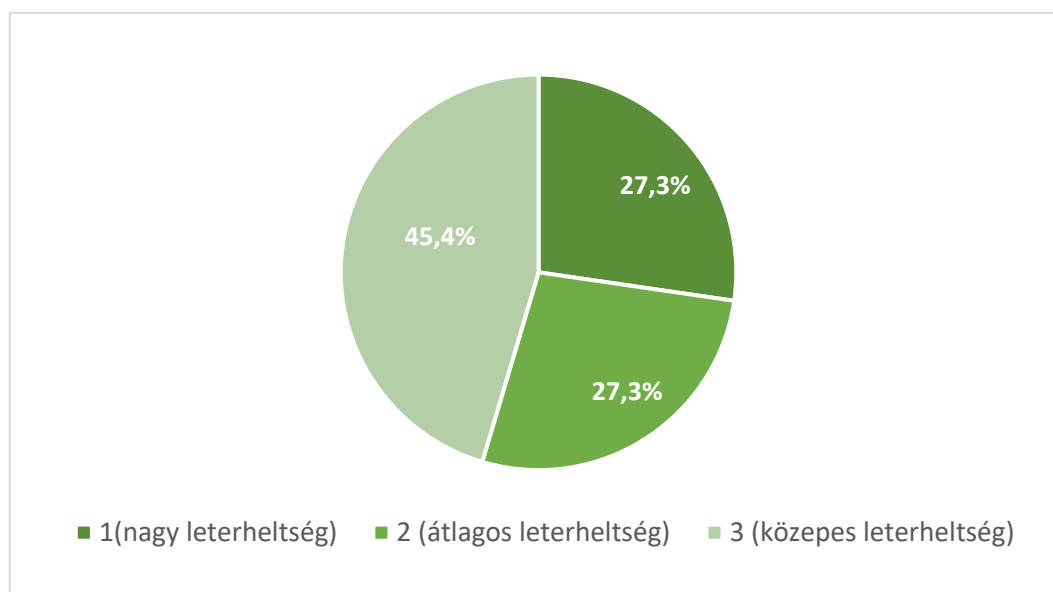
Előző kutatásainkhoz hasonlóan (Varga – Horváth 2022, 2023) mind a 22 állami erdőgazdaság vezérigazgatóját megkértük arra, hogy online kérdőívünket kitöltve osszák meg velünk elvárásaikat és tapasztalataikat a fiatal, elsősorban a frissen végzett szakemberek kommunikációs készségeivel kapcsolatban az elmúlt 10 évre vonatkoztatva. A Magán Erdőgazdálkodók Országos Szövetségét is megkerestük kérdéseinkkel, itt viszont a tagság létszámához képest elenyésző mennyiségű választ kaptunk vissza, így ezek az adatok a kutatás szempontjából nem számíthatók relevánsnak.

A kérdőív kilenc kérdést tartalmazott, melyek feleletválasztós és Likert skálás kérdéseket tartalmaztak. Egyszeres választás segítségével kérdeztünk rá az adott erdőgazdaságok által működtetett erdősztechnikus iskolák számára, valamint a civil lakossági igényekre. Feleletválasztós módszerrel, de többszörös válaszadási lehetőséggel kérdeztük meg a vezetők véleményét a fiatalok kommunikációs hiányosságairól. A válaszadás során nem határoztuk meg az adható válaszok számát. Likert skálát két kérdéscsoportnál használtunk, mindkét esetben 5 fokozattal. Ez esetben az egyes munkahelyi beosztások, valamint a fiatal kollégák kommunikációs készségeire vonatkozó kérdéseket tettünk fel.

4. Kutatási eredmények

A 22 állami erdőgazdasági vezérigazgató közül 11 fő válaszolt a kérdéseinkre, ami magas, 50%-os aránynak számít.

A kapott válaszok relevanciáját vizsgálva megnéztük, hogy a válaszadó vezérigazgatók által irányított erdőgazdaságok működési területén milyen a turisztikai leterheltség egy teljes évre vonatkozóan. A mérésre 5 fokozatú skálát használtunk, melynél 1-gyel jelöltük a turisták által gyakran látogatott helyeket, 5-ös számmal pedig a ritkán felkeresett erdőgazdaságokat. A válaszok alapján 3 erdőgazdaság nagy turisztikai leterheltségű, 5 pedig turisták által közepesen látogatott terület (1. ábra). Mindezek alapján kijelenthető, hogy a későbbi, kommunikációs tapasztalatokkal kapcsolatos kérdésekre kapott válaszok mérvadónak tekinthetők a teljes erdőgazdálkodásra vonatkoztatva.

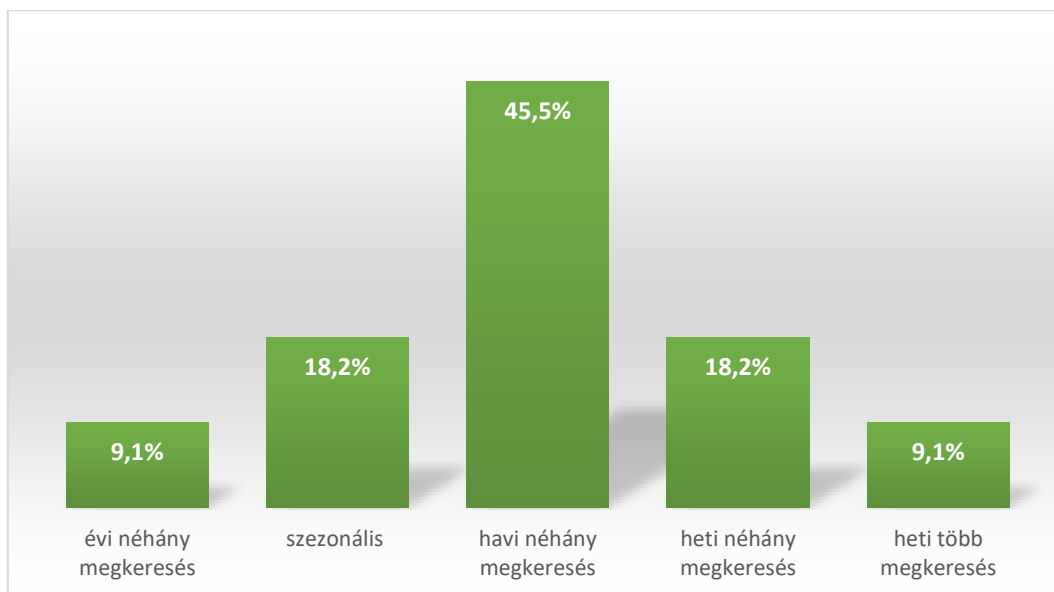

1. ábra: A válaszadó erdőgazdaságok turisztikai leterheltsége (N=11)

Az erdőgazdaságokhoz beérkező, nem az erdészeti erdei iskolai foglalkozásokhoz kapcsolódó megkeresések (erdőterületen zajló programok, rendezvények) minden esetben a vezérigazgató tudtával és engedélyével valósulhatnak meg, függetlenül attól, hogy szükség van-e szakvezetőre, és abban az esetben is, ha csak a program helyszíne az erdő, pl. futóverseny. A felső vezetőkhöz beérkező kérések nagyon kis részét képezik a szakma és a társadalom találkozásának, mégis mérvadó adatnak tekinthető.

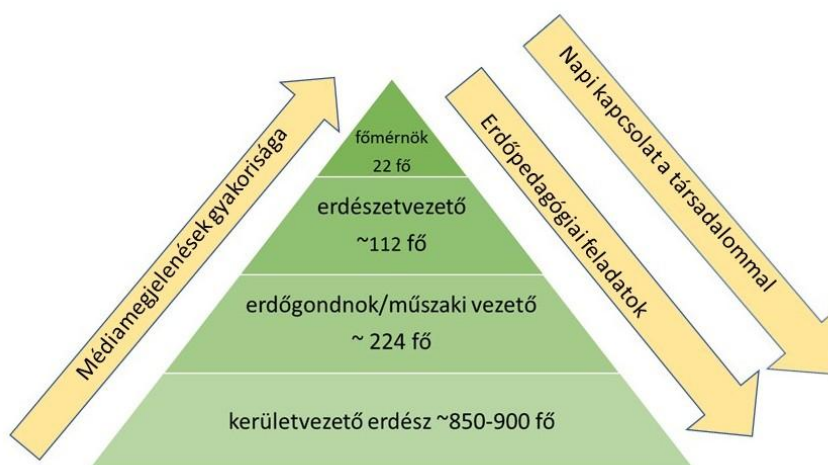
A 2. ábrán látható, hogy a felsővezetői szinthez a cégek közel 50%-ánál havonta néhány megkeresés érkezik, és ha hozzávesszük a heti megkeresések számát is, akkor látható, hogy az erdőpedagógiai foglalkozásokon túl is lényeges kapacitást igényelnek az erdőgazdaságoktól az általános kommunikációs feladatok.

Míg az erdészeti erdei iskolai foglalkozásokhoz gyakran a tő melletti erdészeket hívják segítségül, addig a média emberei kérdéseikkel az erdőgondnokokat, erdészetvezetőket, esetleg a főmérnököt keresik meg. Így elmondható, hogy minden szakember számára lényeges, hogy jó kommunikációs készséggel rendelkezzen.

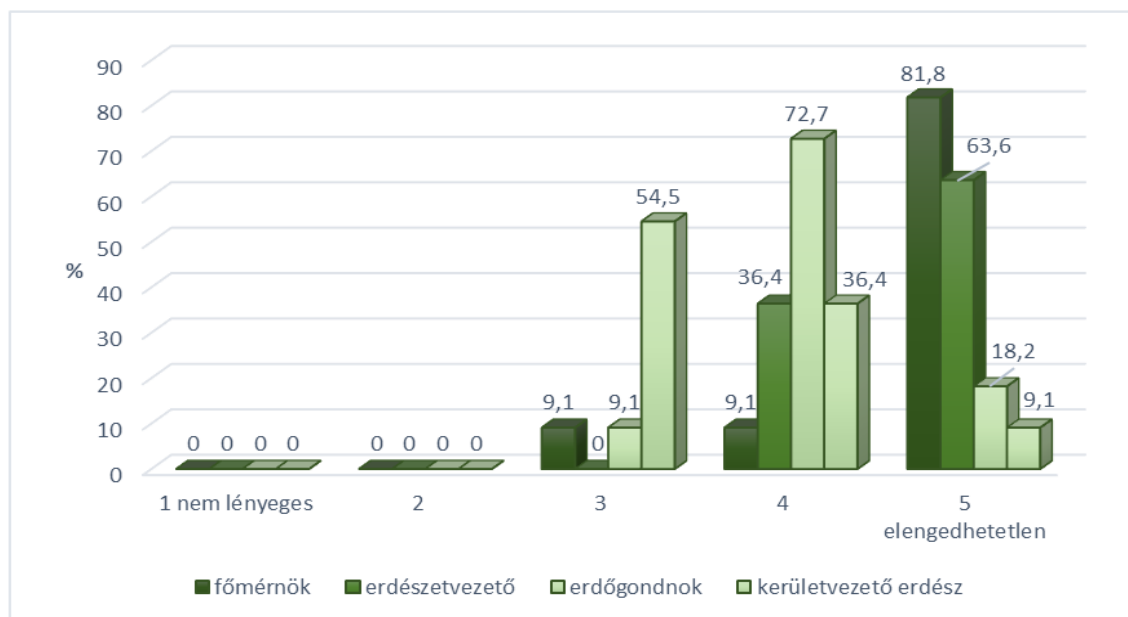
2. ábra: Lakossági megkeresések gyakoriságának megoszlása (N=11)

Az egyes beosztások kommunikációs feladatait a 3. ábra segítségével szemléltetjük. Az állami erdőgazdasági Zrt-k honlapjain megtalálható adatok alapján számszerűsíthető az egyes beosztásokhoz tartozó szakemberek száma is. A főmérnök, az erdőszetvezető és az erdőgondnok (műszaki vezető) erdőmérnök végzettséggel rendelkezik, míg a kerületvezető erdészek erdőszettechnikusok. A létszámok megállapításánál kizárólag a felsorolt beosztásokban tevékenykedő kollégákat számoltuk bele, pl. a vadászkerület vezetése nem került a kerületvezetők kategóriájába.

3. ábra Az egyes feladatkörök kommunikációs feladatai

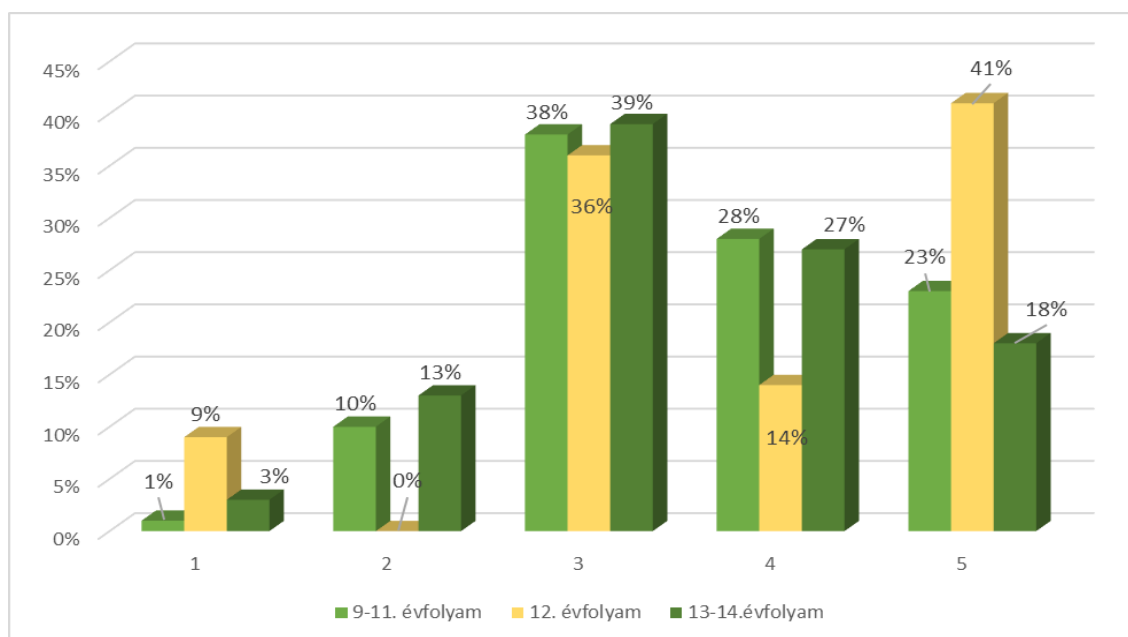
A kutatás során arra is kerestük a választ, hogy a cégek vezetői a felsorolt beosztásokban dolgozó kollégáktól konkrétan milyen kommunikációs kompetenciát várnak el. 1-től 5-ig terjedő skálát adtunk meg, melynél az 1-es szám jelölte, ha úgy gondolták, hogy az adott munkakörhöz nem lényeges a jó kommunikációs készség és 5-tel jelöltük azt, ha ez elengedhetetlen. Általánosságban kérdeztünk a kommunikációra, nem különítettük el a szakmai és nem szakmai kommunikációt (4. ábra). Ezekre később tértünk ki.

4. ábra: Az egyes munkakörök kommunikációs készség igénye (N=11)

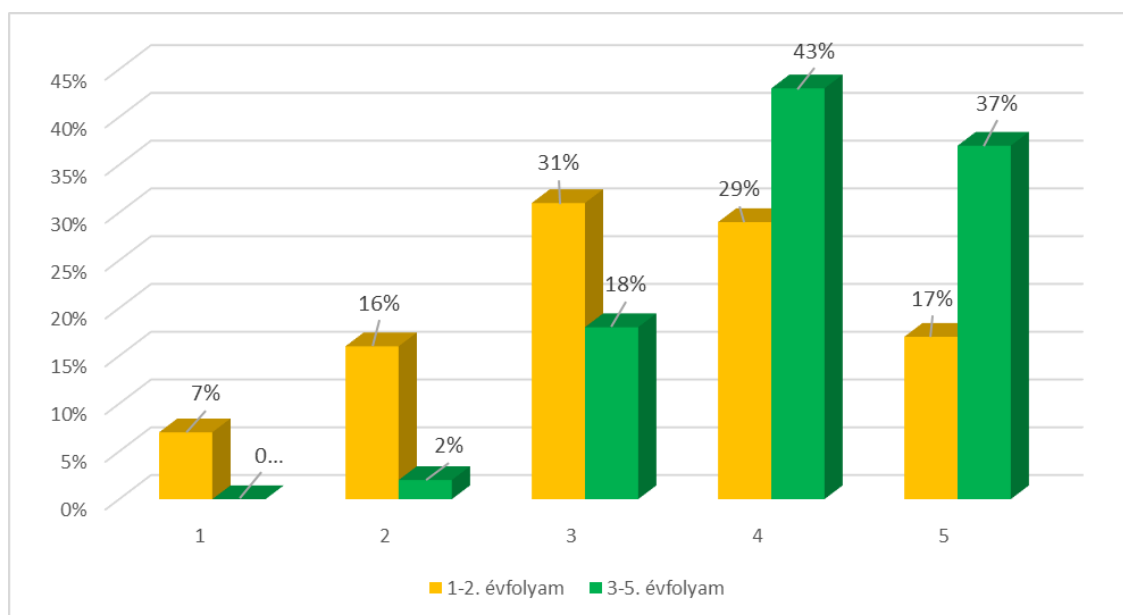
A 4. ábrából látható, hogy mind a négy beosztás szakembereinek legalább közepes, de inkább jó kommunikációs készséggel kell rendelkeznie. Az ehhez szükséges készségeket a családból is hozhatja magával az ember, de tanulható is. Elsajátításukban nagy szerepe lehet a középiskolai/egyetemi tanórák során a szóbeli feladatoknak, a mindennapi szóbeli kommunikációnak, és olyan projekteknek, amelyek erősítik a szóbeli kommunikációs készséget.

A képzések kommunikációs tartalmát (a középiskolás tanulók és egyetemi hallgatók véleményét) 2023-ban, egy kutatás során felmértük. (Varga – Horváth 2023) A középiskolás válaszadóknak azt kellett bejelölniük, milyen gyakorisággal szerepel szóbeli tevékenység (felelet, kiselőadás, projektnap) a képzés során. Az 1-től 5-ig terjedő skálán 1-gyel jelöltük, ha havonta csak néhány alkalommal fordult elő szóbeli tevékenység, és 5-tel azt, ha naponta többször.

5. ábra: A szakmai középiskolák szóbeli tevékenységeinek aránya (N=153)
(Varga – Horváth, 2023)

Ahogy az 5. ábrán megfigyelhető, a szóbeli tevékenység az érettségi évében (sárga színnel jelölt) jelenik meg legnagyobb gyakorisággal. Az alsóbb évfolyamokon és a végzősöknél is ez heti néhány alkalom.

6. ábra: Az Erdőmérnöki Kar hallgatóinak szóbeli tevékenysége (N=102)
(Varga – Horváth 2023)

Az egyetemi hallgatók számára készült kérdőíven szintén 5 fokozatú skálát használtunk, ahol 1-gyel jelöltük, ha elvétele kellett szóban megnyilvánulniuk, 5-tel pedig azt, ha szemeszterenként több alkalommal is volt szóbeli tevékenység (felelet, kiselőadás, TDK, projektmunka stb.) A hallgatók válaszai alapján megállapítható, hogy az „alapozó” évek során kevésbé jellemzőek a szóbeli tevékenységek, viszont a tanulmányok második felében nagyobb szerepet kap a verbális kommunikáció, valamint az ezt támogató, oktatással összefüggő tevékenységek.

Annak megállapítására, hogy a különböző szintű szakmai képzésekben elsajátított kommunikációs készség mennyire bizonyul használhatónak, illetve elegendő-e a megszerzett kompetenciák a gyakorlatban, a felsővezetőktől kértünk visszajelzést.

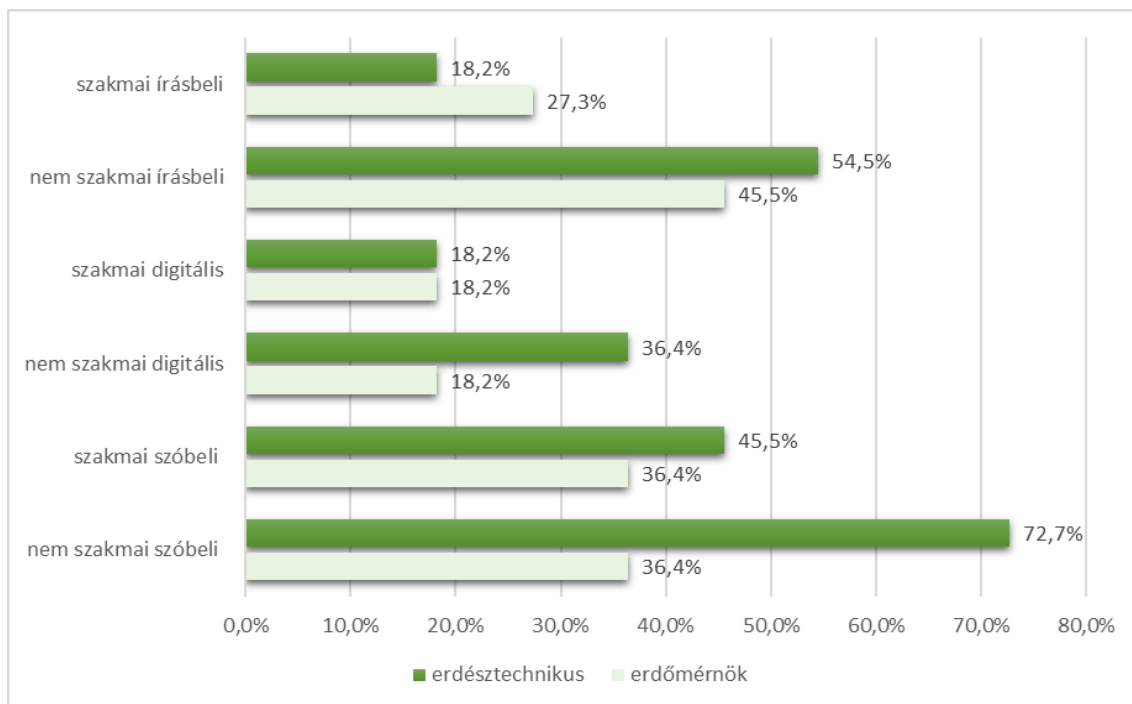
2017-ben az Országos Erdészeti Egyesület országosan reprezentatív kérdőíves közvélemény kutatást végzett a lakosság erdőlátogatási szokásairól, erdőismeretéről, az erdészek munkájával kapcsolatos ismeretekről. A megkérdezettek általában pozitívan nyilatkoztak az erdészek munkájáról, és válaszaikból kiderült, hogy a megkérdezett 2800 fő 57,5%-a nyilatkozott úgy, hogy biztosan találkozott már erdősszel. (Lomniczi 2019) Mindezek tükrében kiemelt szerepe van a szakmai mellett a nem szakmai kommunikációnak is, mivel ott, ahol nem célszerű kizárólag a szaknyelv használata, más kommunikációs kompetenciák szükségesek. Fontos azonban megjegyezni azt is, hogy szükséges lenne a legfontosabb szakkifejezések megismertetése a társadalom szélesebb körében (pl. erdőfelújítás, természetszerű erdő), hiszen ezzel egyszerűbb, és hatékonyabb lehet a kommunikáció.

Felmérésünkben az elmúlt 10 évben az erdőgazdaságoknál elhelyezkedett fiatal szakemberek kommunikációs készségeit vizsgáltuk, valamint azt, hogy a szakmai vagy a nem szakmai kommunikáció területén van-e fejlesztendő terület.

Természetesen nem kizárólag erdőszaktikusok, illetve erdőmérnökök kerülhetnek az erdőgazdaságokhoz, hiszen egyes feladatokat vadgazda, vagy természetvédelmi mérnök is elláthat, így az egyéb mérnök végzettségű szakemberek kommunikációjára is tettünk fel

kérdést. A válaszoknál több szempontot is megjelöltünk, mint lehetséges hiányosságot. Szakmai vonatkozásban az írásbeli, szóbeli kompetenciákra, illetve a szakmai digitális rendszerek ismeretére (ETA, TERI, ESZR) vonatkozott a kérdés.

A felsorolt szempontok közül tetszőleges számban jelölhették meg válaszadóink azokat a területeket, ahol tapasztalataik szerint a fiatal szakemberek kommunikációs kompetenciája hiányos.

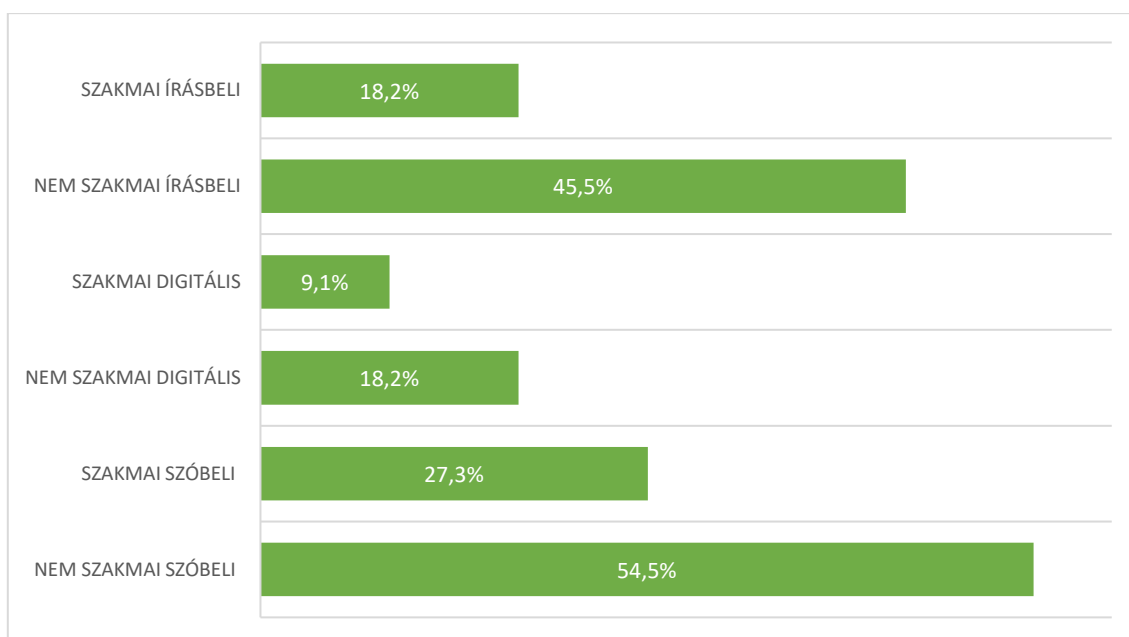

7. ábra: A frissen végzett erdész szakemberek (egyetem-technikum) kommunikációs hiányosságai (N=11)

A grafikonokat összevetve egyértelműen látható, hogy végzettségtől függetlenül egyértelműen azok a területek jelennek meg hiányosságnak, amelyekre a társadalmi kommunikációban a legnagyobb szükség van. Erdésztechnikusok esetén kiugróan magas a nem szakmai szóbeli kommunikációban mutatkozó hiányosság, de nem elhanyagolható az írásos kommunikáció rossz eredménye sem. A felsővezetők közel háromnegyede (72,7%) tapasztalt hiányosságot a nem szakmai írásbeli kommunikációban és közel fele (54,5%) lát problémát a nem szakmai szóbeli kommunikáció területén. A szakmai kommunikációról kapott vélemények arra engednek következtetni, hogy írásban kisebb hiányosságok tapasztalhatók, viszont a cégek felsővezetőinek közel fele (45,5%) a szakmai szóbeli kompetenciákkal sem elégedett. Digitális kompetenciák esetében az erdésztechnikusok nem szakmai kompetenciái mutatnak nagyobb hiányosságot.

A fiatal erdőmérnökök esetén azt feltételeztük, hogy láthatóak lesznek szignifikáns változások a középiskolához képest, ami egy kivételével (a szakmai írásbeli hiányosságok) be is igazolódott. Minden egyéb vizsgált kompetencia hiányterület esetén jóval kisebb arányúak a tapasztalt hiányosságok, de sajnos az eredmények közel sem tekinthetők kiválónak.

Szakmai szempontból érdekesnek tekinthető, hogy annak ellenére, hogy digitális technika mindenki számára elérhető, a felsővezetők 18,2%-a talál kivétlnivalót mind a középfokú, mind pedig a felsőfokú végzettségű fiatalok szakmai digitális kompetenciájában. A kapott válaszok azt mutatják, hogy az erdőmérnökök képzése során nagyobb hangsúlyt kell fektetni a digitális kompetenciák fejlesztésére, hiszen több esetben 30%, vagy afölötti arányban mutatkoznak hiányosságok.

8. ábra: Egyéb mérnökök kommunikációs hiányterületei (N=11)

Mivel arra vonatkozóan nincs információnk, hogy milyen arányban alkalmaznak az egyes erdőgazdaságok egyéb mérnöki végzettséggel rendelkező fiatalokat, így rájuk vonatkozó válaszokat külön elemeztük. A hiányterületeket vizsgálva megállapítható, hogy szakmai téren kisebb hiányosságok tapasztalhatók, mint az erdőmérnökök esetén, viszont a nem szakmai kommunikációban- főleg szóban- komoly elmaradásuk van, hiszen a válaszadóink 54,5%-a nem elégedett ezekkel a kompetenciákkal.

5. Következtetések

A kutatás során bebizonyosodott, hogy bőven van tennivaló kommunikáció területén mind szakmai, mind nem szakmai szempontból.

A középiskolai képzésben 2000 óta ötször változott a vizsga lebonyolítása, több alkalommal változott a képzés neve, ideje, változtak a tantárgyak, és több tárgy más-más évfolyamra került. Ezekhez oktatóként meglehetősen nehéz alkalmazkodni, hiszen ez minden esetben magával hozza a tanmenetek változását is. Mindezek mellett az sem könnyíti meg a munkát, hogy a jelenleg használt tankönyvek nem rendelkeznek digitális melléklettel. Addig, amíg közismereti tárgyakból rendelkezésre állnak különböző oktatási segédanyagok, filmek, játékok stb., addig szakmai tárgyakból mindezek előállítása az oktató feladata, amelyhez sok esetben nincs elegendő képi anyag.

Az elmúlt 10 évben felerősödött az írásbeli számonkérések aránya, ezen belül is a teszt, rövid válaszos feladatlapok, hiszen a vizsgák ezt várják el a tanulóktól. A 2020-ban elindult nappali rendszerű, iskolai keretek közötti képzés végzősei 2025 májusában már egy új feladat előtt állnak, hiszen az eddigiektől eltérően portfólió bemutatása, valamint kötetlen szakmai beszélgetés is bekerült a vizsgafeladatok közé. Ezzel remélhetőleg hosszú távon a szóbeli kompetenciák javulásnak indulnak.

Az írásbeli készségek felmérése azonban továbbra is feladatlapos módszerrel történik, ahol az egyszeres választás, a többszörös választás, és igaz-hamis kérdések segítségével mérik fel a vizsgázók szakmai ismereteit. Sajnálatos módon az önálló mondatalkotás, összefüggő szakmai vélemény megfogalmazása nem része az írásbeli vizsgának.

Az egyetemi képzésben szintén nagy arányban szerepelnek írásbeli feladatok, bár itt gyakrabban jelenik meg a szóbeli jellegű tevékenység. A már említett új záróvizsga hosszú távon reményeink szerint javítja a kommunikációs kompetenciákat is.

Amiben mindenképpen előrébb kell lépni, az az aktuális digitális szakmai rendszerek készség szintű használata. A fiatal korosztály hamar megtanulja ezeknek a programoknak a használatát, de célszerűbb lenne ezeket a készségeket már az iskolapadban elsajátítani.

Hosszú távú megoldásként mindenképpen fontos lenne a kommunikációs ismeretek szélesebb körű bevezetése a képzésekben, akár különálló tantárgyként, akár a képzésbe beépítve.

A projekt alapú képzés elindulásával várható javulás, ehhez viszont az infrastruktúrában is van szükség előre lépésre. A gazdálkodók is átérzik ezeknek a szükségességét, hiszen a kérdőívben feltett kérdésre, mely szerint tervezik-e valamilyen módon a munkavállalóik kommunikációs készségeinek fejlesztését továbbképzés, tanfolyam formájában, a válaszadóink 63,6 %-a felelt igennel.

Nagy segítség ehhez a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalóknak a Soproni Egyetem által 2011-ben elindított akkreditált erdőpedagógiai szakmérnök/szakvezető képzés, ahol a szakmai ismereteken túl erdőpedagógiai és kommunikációs ismeretekkel vértetik fel a hallgatókat, amely hatékony továbbképzési lehetőséget nyújt szakembereink számára.

Középfokú végzettséggel rendelkező szakemberek számára is elkészült egy erdőpedagógiai szaktechnikus képzés terve, amely jelen pillanatban akkreditálásra vár.

Felhasznált irodalom

- ÁDÁM P. – BÁRÁNY ZS. – EGRI S. – HORÁNYI G. – KONCZ G. (2022): Természettudomány 7. Oktatási Hivatal, Budapest
- AGRÁRMINISZTERIUM (2024): Magyarország erdeinek összefoglaló adatai 2023. Agrárminisztérium, Budapest
- ANGYAL ZS. (2021): Természettudomány 6. Tankönyv, Oktatási Hivatal, Budapest
- ANGYAL ZS. – MOLNÁR T. (2020): Természettudomány 5. Tankönyv, Oktatási Hivatal, Budapest
- BARANYAI J. – VERES G. – KERÉNYI Z. (2022): Biológia tankönyv 7-8., Oktatási Hivatal, Budapest
- FOLCZ T. (2011): A középfokú erdészeti szakképzés, Erdészeti Lapok 146 (1)
- HORVÁTH M. – MOLNÁR L. – SZENTIRMAINÉ BRECSOK M. (2020): Természettudomány 5. Tankönyv az 5. évfolyam számára, Oktatási Hivatal, Budapest
- HORVÁTH M. – MOLNÁR L. – SZENTIRMAINÉ BRECSOK M.: Természettudomány 6. Tankönyv a 6. évfolyam számára, Oktatási Hivatal, Budapest
- KOJANITZ, L. (2008): Tankönyvértékelés, tankönyvanalízis, tankönyvkutatás. In: Simon M. (szerk.): Tankönyvdialógusok. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. Budapest. pp. 23-33.
- LOMNICZI G. (2017): Országos lakossági „erdőkép” I. Erdészeti Lapok 152 (12)
https://erdeszetilapok.oszk.hu/01830/pdf/EPA01192_erdeszeti_lapok_2017_12_393-395.pdf
 Letöltés ideje: 2023.05.02.
- SZERÉNYI G. (2021): Biológia 7-8. Tankönyv az általános iskolák számára. Oktatási Hivatal, Budapest
- TÓTHNÉ MESS E. – VITÉZ A. (2021): Környezetismeret 3. tankönyv. Oktatási Hivatal, Budapest
- TÓTHNÉ MESS E. – VITÉZ A. (2022): Környezetismeret 4. tankönyv. Oktatási Hivatal, Budapest
- VARGA R. – HORVÁTH T. (2022): Erdőpedagógia és kommunikáció megjelenése az erdész gyakorlatban In: Czímber K. (szerk.) Erdészeti Tudományos Konferencia, Sopron – 2022 : Soproni Egyetem Kiadó, Sopron 319 p. pp.157–165.
- VARGA R. – HORVÁTH T. (2023): Erdőpedagógia és kommunikáció az erdészeti szakmai képzésben In: Lett B. – Gál J. – Horváth S. – Molnár K. – Schiberna E. – Stark M. (szerk.): Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére 2023 : Soproni Egyetem Kiadó, Sopron 116 p. pp.69–78.

Internetes források

URL-1: Agrárszektor

<https://www.agrarszektor.hu/agrofokusz/20240620/turizmus-ingyen-milliok-latogatjak-a-hazai-erdoket-49287>

Letöltés ideje: 2025. 02.05

URL-2: Széchy, A., & Szerényi, Z. (2023). A magyarországi erdei ökoszisztémák által nyújtott rekreációs szolgáltatások felértékelése. *Fenntarthatóság*, 15 (5), 3924.

<https://doi.org/10.3390/su15053924>

Letöltés ideje: 2025. 02.05

URL-3: 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900037.tv>

Letöltés ideje: 2025.02.10.

URL-4: Oktatási Hivatal: Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára.

https://www.oktatas.hu/koznevelis/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_1_4_evf

Letöltés ideje: 2025. 03.10

URL-5: Országos Erdészeti Egyesület Erdészeti Erdei Iskolák Szakosztály

<https://www.oe.hu/szakosztalyok/eei>

Letöltés ideje: 2025.03.31.

URL-6: 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről 1§

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900080.tv#ljb1id5750>

Letöltés ideje: 2024.03.30.

URL-7: Nemzeti Agrárgazdasági Kamara: Szakképzés

<https://www.nak.hu/hatosagi-szakmai-ugyek/szakkepzes>

Letöltés ideje: 2025.02.10.

URL-8: Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar

<https://emk.uni-sopron.hu/erdomernok-osztatlan-msc>

Letöltés ideje: 2025.02.10.

URL-9: Szakmai és vizsgakövetelmények 2000

https://www.nive.hu/site/szv_k_2000_2006/doc/2000/52626201.html

Letöltés ideje: 2025.02.10.

URL-10: Szakmai és vizsgakövetelmények 2003

https://www.nive.hu/site/szv_k_2000_2006/doc/2003/54626201.html

Letöltés ideje: 2025.02.10.

URL-11: Szakmai és vizsgakövetelmények 2005

https://www.nive.hu/site/szv_k_2000_2006/doc/2005/54626201.html

Letöltés ideje: 2025.02.10.

1. melléklet: Az erdésztechnikus képzés és vizsgarendszer változásai 2000-től napjainkig (URL 9-11)

Dátum	Képzési idő	Végzettség	A szakmai vizsga részei
2000	5 év	erdésztechnikus	Írásbeli: 2 rész (esszé + teszt feladatlap)
2001. szept.	4+2 év		Gyakorlat: felismerés + 1 feladat megoldása
2005.	új rendszerű 4+2 év		Szóbeli: (erdőművelés, erdőhasználat, gazdasági ismeretek)
2008.	modul rendszerű 4+2 év	erdésztechnikus	10 vizsgamodul Erdei ökoszisztéma; Erdőművelés; Erdőhasználat, fafeldolgozás; Vadgazdálkodás; Gazdasági ismeretek, vezetés, szervezés; Vállalkozói ismeretek; Biztonságos munkavégzés; Erdőbecslés, erdőrendezés; Erdészeti gépek üzemeltetése. Az egyes vizsgamodulokból szóbeli/írásbeli/ gyakorlati vizsga előírások szerepeltek (több modulnál csak egyféle vizsgatípus volt, más esetekben több típusú vizsgát is le kellett tenni)
2013. szept. 1.	kompetencia alapú 4+1 év	erdészeti és vadgazdálkodási technikus	Komplex vizsga: - írásbeli: 1 feladatlap (50% teszt, 50% kifejtős, és szakmai számítások) - gyakorlat: felismerés + 1 gyakorlati feladat - szóbeli: központi tételsor (4 témakör/tétel: erdőművelés, erdőhasználat, vadgazdálkodás, egyéb szakmai tárgyak)
2020. (a 9. évf. már szagimnázumi képzésben vesz részt)	4+1	a szagimnáziumban végzetek már erdésztechnikus képzettséget szerezhetnek	Komplex vizsga- új szakmai szóbeli tételsor
2024. (OKJ képzésben már 2022-től)	4+1	erdésztechnikus, ill. okleveles erdésztechnikus	- Központi interaktív vizsga (teszt jellegű). - Projektfeladat: - portfólió védés, - szakmai gyakorlati tevékenység (felismerés, gyakorlati munkaművelet, szakmai szóbeli elbeszélgetés).